

4.3 Programy ve Windows XP

Od každého operačního systému se očekává, že bude především dobře sloužit dalším programům, které na počítač s tímto systémem uživatel nainstaluje. Jako příklad lze uvést operační systém, který sám o sobě neumožňuje práci s texty, ale musí umět program, který je k tomuto účelu vytvořen, poskytovat mnoho služeb: zobrazovat písmo, kurzor, ovládat ikony, dialogové panely, načítat a ukládat soubory na různé disky, obsluhovat přenos dat na tiskárnu atd.

Dá se říci, že uživatel Windows XP může ihned po nainstalování operačního systému začít běžně pracovat - může psát dopisy, kreslit obrázky, počítat, přijímat a odesílat elektronickou poštu, pracovat s Internetem atd.

Protože aplikací dodávaných s Windows XP je několik desítek, provedeme si nejdříve jejich roztřídění a stručné vysvětlení významu. Tyto programy se dají rozdělit do několika skupin:

1. **Kancelářské aplikace:** Poznámkový blok, WordPad, Malování.
2. **Komunikační nástroje:** HyperTerminál, Telefonické připojení sítě, Průvodce domácí sítí.
3. **Multimediální programy:** Windows Media Player, Ovládání hlasitosti, Windows Movie Maker.
4. **Obecné pomůcky:** Mapa znaků, Kalkulačka.
5. **Systémové nástroje a pomůcky:** Defragmentace disku, Obnovení systému, Průvodce přenesením souborů a nastavení, Systémové informace, Vyčištění disku, Zálohování.
6. **Hry:** Backgammon, Dáma, FreeCell, Hledání min, Píky, Pinball, Reversi, Solitaire, Srdce.

Tyto programy mají své stálé místo v nabídce **Start**, položce **Všechny programy**, a patří tedy k těm významnějším a jednoznačnějším. Kromě nich je součástí instalace ještě řada dalších spustitelných souborů, které ale většinou plní určité „podúlohy“, které na ně kladou programy jiné. Dále jsou přítomné různé obecné nástroje, stojící na pomezí interní součásti operačního systému a dodávané aplikace: šetřice obrazovky, animované kurzory a také třeba **Nápověda Windows**.

4.3.1 Kancelářské aplikace

Windows XP obsahují tři nástroje pro obvyklou kancelářskou práci, tj. psaní a kreslení. Jsou to:

- **Poznámkový blok** — velmi jednoduchý textový editor bez možností formátování textu.
- **WordPad** — poměrně výkonný slovní procesor pro tvorbu dokumentů včetně formátování, používání obrázků atd.
- **Malování** — program pro kreslení a modifikaci bitmapových obrázků.

4.3.1.1 Poznámkový blok

Program **Poznámkový blok** je velmi jednoduchý textový editor. Umožňuje psát a opravovat text, ukládat vytvořené texty v základním textovém formátu, který je čitelný jakoukoli jinou aplikací pro práci s texty. Neumí texty nijak formátovat (kromě zalamování v konci okna, popř. podle velikosti stránky) a neumí pracovat s vloženými objekty (obrázky, grafy, tabulky). Poznámkový blok lze doporučit pro tyto dva úkoly:

- přípravu textů, které budou dále zpracovávány profesionálním programem (ale je to spíše použití z nouze, protože není důvod, proč texty rovnou v pořádném programu nepřipravovat)

- editaci různých konfiguračních souborů, kde je naopak jakékoli formátování na škodu. Zde vystupuje přednost Poznámkového bloku rychle načítat i ukládat čistý textový formát bez jakýchkoli řídicích znaků, pokud nepřesahuje určitou délku.

4.3.1.2 WordPad

Program WordPad je již textovým procesorem slušné úrovně; s jeho pomocí lze vytvářet dokumenty zcela profesionálního vzhledu, využívající kvalitní a estetická proporcionální písma, formátování textu a v neposlední řadě také zvládá umístění jiných objektů (obrázky) do textu. Z jeho nevýhod pak lze uvést především neschopnost programu pracovat s více než jedním otevřeným dokumentem současně a také jeho určitá pomalost. Ač mohou být výsledky práce s programem WordPad profesionální, je to přece jen program dodávaný „zdarma“ s Windows XP a není možné od něj očekávat špičkové funkce, jako je kontrola pravopisu, kreslení atd.

4.3.1.3 Malování

Dalším programem „kancelářského“ typu dodávaným s Windows XP, ovšem už ze zcela jiné oblasti, je program pro kreslení nazvaný **Malování**.

Programy, které umožňují vytvářet obrázky, se obecně dělí do dvou zcela rozdílných skupin: do programů pracujících s vektory a bitmapami. Vektorové programy (typický je například známý CorelDRAW nebo české Callisto) tvoří obrázky pomocí „inteligentních“ objektů, jako jsou úsečky, kružnice, texty atd. Bitmapové obrázky naopak pracují stejně jako malíř s plátnem a paletou. - na podklad se nanáší barvy různými štětci, sprejem, dá se mazat atd. Program **Malování**, který nyní budeme popisovat, je právě programem této druhé kategorie.

Stejně jako dříve popsany WordPad obvykle slouží i **Malování** ke dvěma účelům:

- k tvorbě obrázků ručním kreslením
- pro načtení existujícího obrázku (vytvořeného třeba zcela jiným způsobem, v jiném programu, vzniklého sejmutím obsahu obrazovky atd.) a jeho následné úpravy.

4.3.2 Komunikační nástroje dodávané s Windows XP

Komunikace, tedy různé způsoby předávání informací s vnějším světem, je vlastnost, která je pro moderní operační systémy úplně základní - počítač se stává stále více strojem pro komunikaci než strojem pro počítání. Stejně tak i nejvýraznější pokroky ve Windows XP patří do této oblasti, což samozřejmě především zahrnuje známý Internet, ale i některé další způsoby komunikace.

Ve Windows XP je k dispozici několik nástrojů, které lze rozhodně považovat za nadstandardní a které by v obyčejném síťovém systému nemusely být.

Nástroje zde popisované jsou ty, které nalezneme v nabídce *Všechny Programy | Příslušenství | Komunikace* – **HyperTerminál, Průvodce Instalací sítě, Průvodce vytvořením připojení, Připojení ke vzdálené ploše.**

4.3.2.1 Hyperterminál

Kromě níže uvedené funkce **Telefonického připojení sítě** obsahují Windows XP ve své instalaci ještě jednu možnost propojování počítačů na dálku - je to řešení dnes už spíše zastaralé, ale je velice obecné a pružné a umožňuje prakticky jakékoli připojení, ale s obtížnější konfigurací.

Program, který toto obsluhuje, se nazývá **Hyperterminál** a je vytvořený třetí firmou, která jej dodává k Windows XP. Hyperterminál odvozuje svůj název od dnes již poměrně zastaralé, ale stále často využívané funkce terminálu. Tato funkce spočívá v tom, že připojený počítač emuluje (napodobuje) aplikaci „hostitelského“ (tj. připojeného) počítače. Terminál je obecně velmi pomalý, je ale spolehlivý i v nejrůznějších smíšených prostředích, na obou počítačích totiž běží naprosto stejná aplikace (resp. aplikace na hostitelském počítači běží v přirozeném režimu, host ji spouští právě ze vzdáleného počítače), přičemž tato aplikace je „synchronní“ - znaky, které se zadávají z jednoho počítače, se ihned přenášejí a objevují na druhém. Ceněné vlastnosti Hyperterminálu spočívají ve schopnosti bezproblémově přenášet zprávy i soubory.

Hyperterminál je schopen navázat spojení s prakticky libovolným počítačem, operačním systémem a programem.

4.3.2.2 Průvodce instalací sítě

Program *Průvodce nastavení sítě* slouží k nastavení propojení počítačů v síti. Umožňuje pojmenovat počítač v síti, zadat pracovní skupinu a případně nastavit počítač, přes který se bude připojovat k Internetu pomocí sdíleného připojení.

4.3.2.3 Průvodce vytvořením připojení

Tento program slouží k připojení počítače k Internetu nebo k privátní síti. Umožňuje také konfigurovat Windows XP, pokud už připojení k Internetu existuje. Spustí se při prvním spuštění Internet Exploreru.

4.3.2.4 Připojení ke vzdálené ploše

Umožňuje uživateli připojit se k jinému počítači a spouštět na něm programy. S těmito programy pak lze pracovat stejným způsobem jako na vlastním počítači. Během práce na vzdáleném počítači není možno na vzdáleném počítači pracovat, ten očekává zadání uživatelského jména případně hesla, pokud jsou tyto zadány, vzdálené připojení je ukončeno.

4.3.3 Pomůcky

Další dva programy dodávané s Windows XP patří mezi obecně užitečné programy, využitelné prakticky při jakékoli práci. Jejich funkce je využitelná zejména ve spolupráci s jinými programy; dají se proto nejlépe označit jako „pomůcky“. Nástroje se sice nacházejí v různých složkách nabídky Start, ale budeme o nich pro přehlednost pojednávat na jednom místě. Jedná se o tyto programy:

- **Mapa znaků** — utilita ukazující a umožňující vybírat všechny znaky všech znakových sad, které jsou na počítači k dispozici.
- **Kalkulačka** — program simulující kapesní kalkulátor s možností přenosu výsledků do jiných programů.

4.3.4 Systémové nástroje

S Windows XP je dodávána velká řada důležitých nástrojů pro správu operačního a diskového systému. Tyto programy lze označit za profesionální a výkonné; lze je s klidným svědomím doporučit pro ošetřování vašeho počítače, sledování jeho výkonnosti atd. Jedná se o programy:

- **Aktivovat systém Windows** — umožňuje provést aktivaci Windows XP.
- **Defragmentace disku** — program, který odstraní fragmentaci souborů na disku počítače.
- **Naplánované úkoly** — ve Windows XP můžete naplánovat několik „údržbářských“ činností systému tak, aby byly prováděny automaticky v danou dobu.
- **Obnovení systému** — program pro obnovení konfigurace systému po jeho poškození.
- **Průvodce přenesením souborů a nastavení** — umožňuje snadno přenášet soubory a nastavení mezi počítači.
- **Systémové informace** — diagnostika počítače.
- **Vyčištění disku** — pomůcka pro zbavení se dat, která jsou na disku obvykle zbytečná, též duplicitních souborů, „mrtvých“ programů atd.
- **Zálohování** — program pro zálohování dat.

Práce s těmito programy není určena pro úplné začátečníky; vyžaduje totiž některé teoretické znalosti o provozu počítače a organizaci pevného disku, které obecně nejsou pro začátečníky nutné. Tyto programy by však měl dobře zvládat každý, kdo chce pracovat s Windows XP profesionálněji, a především ten, kdo je pověřen správou počítače.

4.3.5 Zábava

Jak se postupně operační systémy vyvíjejí a zlepšují, obohacují se i jejich schopnosti v oblasti multimédií, tedy v práci s obrazem a zvukem. Postupně dochází k dalšímu vývoji - multimédia se stávají normální součástí těchto systémů a přestávají být zvláštními, samostatnými programy. To je zřetelně vidět i ve Windows XP, ve kterých jsou tyto vlastnosti natolik zakomponovány, že je uživatel ani příliš nevnímá - pokud spustí nějaký multimediální program, ten začne sám využívat vlastností Windows XP, aniž uživatel vlastně cokoli vnímá. Takže počet samostatných „multimediálních“ programů se ve Windows XP vlastně zmenšuje a redukuje jen na několik ovládacích pomůcek; na druhé straně ale multimediální schopnosti Windows XP rostou.

Další možností zábavy s počítačem jsou nainstalované hry. Windows XP jich obsahují několik, některé z nich umožňují také hraní přes Internet.